

DZIAŁ II

STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA

Uwagi ogólne

Dział prezentuje statystyczną charakterystykę problemów zagrożenia i ochrony środowiska oraz gospodarki wodnej.

1. Informacje o **stanie i kierunkach wykorzystania powierzchni województwa** ujmowane są według form władania i grup rejestrowych w oparciu o ewidencję gruntów wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 III 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. Nr 38, poz. 454).

Dane o **gruntach rolnych i leśnych wyłączonych na cele nierolnicze i nieleśne** dotyczą gruntów, za które pobrano należności i opłaty w trybie ustawy z dnia 3 II 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity: Dz. U. Nr 121 z 2004 r., poz. 1266), która chroni wszystkie grunty rolne zaliczone do klas bonitacyjnych I—III oraz grunty rolne klas bonitacyjnych IV—VI utworzone z gleb organicznych, nie uwzględnia natomiast gruntów klas V—VI utworzonych z gleb pochodzenia mineralnego.

Klasy bonitacyjne użytków rolnych określają jakość użytków rolnych pod względem przydatności do produkcji rolniczej; klasa I oznacza najwyższą wartość rolniczą, klasa VI — najniższą. Grunty przeznaczone pod zalesienia oznaczono symbolami: orne — RZ; pastwiska — PsZ.

2. Dane o **gruntach zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania** dotyczą gruntów, które utraciły całkowicie wartości użytkowe (grunty zdewastowane) oraz gruntów, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej (grunty zdegradowane).

Rekultywacja gruntów polega na nadaniu lub przywróceniu gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz zbudowanie lub odbudowanie niezbędnych dróg.

CHAPTER II

ENVIRONMENTAL PROTECTION

General notes

Chapter presents statistical characteristics of threats to environment, environment protection and water management.

1. Information regarding the **status and use of voivodship land** is classified according to ownership and register groups, according to a land register as a result of the decree of the Minister of the Regional Development and Construction from 29 III 2001 in regard to the registration of land and buildings (Journal of Laws, No. 38, item 454).

Data regarding **agricultural and forest land designated for non-agricultural and non-forest purposes** concern land, for which payments and fees were collected, based on to the Law on Agricultural and Forest Land Protection, dated 3 II 1995 (Unified text: Journal of Laws 2004, No. 121, item 1266), which protects all agricultural land included in quality classes I—III, as well as agricultural land included in quality classes IV—VI, comprised of organic soils. It does not, however, include land of V—VI quality classes, originating from mineral-derived soils.

Quality classes of agricultural land describe the quality of land in terms of value to agricultural production; class I corresponds to the highest agricultural value and class VI to the lowest. Land designated for afforestation is given the following symbols: RZ — for arable land and PsZ — for pastures.

2. Data regarding **devastated and degraded land requiring reclamation and management** concern land which has completely lost its utility value (devastated land) and land, the utility value of which has declined, due to a worsening in natural conditions or environmental changes and industrial activity as well as to inappropriate agricultural practices (degraded land).

Reclamation of land consists in the restoration or assigning a utility or natural value to devastated or degraded land through appropriate landscaping, improving physical and chemical properties, regulating waterways, regenerating soils, strengthening scarps as well as constructing or reconstructing necessary roads.

Zagospodarowanie gruntów zrehabilitowanych polega na wykonaniu odpowiednich zabiegów umożliwiających wykorzystanie tych gruntów dla celów rolniczych, leśnych, komunalnych i innych.

3. Informacje o poborze wody dotyczą:

- 1) w pozycji „na cele produkcyjne (poza rolnictwem, łowiectwem, leśnictwem oraz rybołówstwem i rybactwem)” — jednostek organizacyjnych wnoszących opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam³ i więcej wody podziemnej albo 20 dam³ i więcej wody powierzchniowej lub odprowadzających rocznie 20 dam³ i więcej ścieków. Dane o poborze wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności nie obejmują wód pochodzących z odwadniania zakładów górniczych odprowadzanych do odbiornika bez wykorzystania;
- 2) w pozycji „nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych” — jednostek organizacyjnych rolnictwa, leśnictwa i rybactwa zużywających wodę na potrzeby nawadniania gruntów rolnych i leśnych o powierzchni od 20 ha oraz na potrzeby eksploatacji stawów rybnych o powierzchni od 10 ha;
- 3) w pozycji „eksploatacja sieci wodociągowej” — wszystkich jednostek nadzorujących pracę sieci wodociągowej (w tym również spółdzielni mieszkaniowych, spółek wodnych, zakładów usług wodnych, zakładów pracy itd.).

4. Informacje o ocenie sanitarnej wodociągów oraz o jakości wody pobieranej z tych urządzeń opracowywane są zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 29 III 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417 z późn. zm.); dane opracowano na podstawie wyników badań terenowo-laboratoryjnych wykonywanych przez stacje sanitarno-epidemiologiczne. Na podstawie wyników analiz fizyczno-chemicznych i badań bakteriologicznych wyróżnia się dwie kategorie urządzeń — dostarczające wodę dobrą (tj. odpowiadającą wymaganiom sanitarnym) i dostarczającą wodę złą (tj. nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym).

5. Dane o ściekach dotyczą ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi przez jednostki określone w ust. 3, pkt 1) i 3). Do tych samych jednostek odnoszą się dane o wyposażeniu w oczyszczalnie ścieków.

Jako ścieki wymagające oczyszczenia przyjęto ścieki odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód lub do ziemi, lub do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami chłodni-

Development of reclaimed land is based on undertaking appropriate measures, which enable to use that land for agricultural, forest, municipal and other purposes.

3. Information regarding water withdrawal concerns:

- 1) in the item “for production purposes (excluding agriculture, hunting, forestry and fishing)” — organizational entities making payments for the annual withdrawal of 5 dam³ or more of underground water, or 20 dam³ or more of surface water from their own sources, or discharging 20 dam³ or more of waste water annually. Data regarding water withdrawal for needs of the national economy and population do not include water coming from irrigation of mines, which is discharged to reservoir without further use;
- 2) in the item “irrigation in agriculture, forestry and fishing as well as filling and completing fishponds” — agricultural, forest and fishing organizational entities, consuming water for irrigating agricultural or forest land of 20 ha or more in area, and for the purpose of exploiting fishponds of 10 ha or more in area;
- 3) in the item “exploitation water-line system” — all entities responsible for the management of the water-line system (including housing co-operatives, water companies, waterworks and workplaces).

4. Information concerning the sanitary evaluation of waterworks as well as the quality of water drawn from these facilities is compiled in accordance with the decree of the Minister of Health, dated 29 III 2007 regarding the quality of water supplied to the population for consumption (Journal of Laws No. 61, item 417 with later amendments); data are compiled on the basis of the results of field and laboratory tests conducted by sanitary-epidemiological stations. On the basis of results of physical-chemical analyses and bacteriological tests, two categories of facilities — supplying good water (i.e., meeting sanitary requirements) and supplying bad water (i.e., not meeting sanitary requirements) are distinguished.

5. Data regarding waste water concern waste water discharged into waters or into the ground by entities described in item 3, points 1) and 3). Data regarding equipment of waste water treatment plants concerns the same entities.

Waste water requiring treatment is understood as waste water discharged by means of open channel or ditch systems directly into waters or into the ground, or sewage systems of entities engaged in production (including polluted

czymi; jak również łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

Wody chłodnicze są to ścieki o podwyższonej temperaturze powstałe w wyniku użycia wód do celów chłodniczych w procesach technologicznych.

Za **wody chłodnicze niewymagające oczyszczenia** uznaje się wody, które spełniają następujące warunki:

- są odprowadzane do wód powierzchniowych oddzielnym systemem kanalizacji,
- ilości zanieczyszczeń w wodach chłodniczych po procesie produkcyjnym nie są większe od ilości zanieczyszczeń w wodach pobranych do celów chłodzenia,
- temperatura wód chłodniczych odprowadzonych do jezior oraz ich odpływów nie przekracza 26°C, a do pozostałych wód, z wyjątkiem morza terytorialnego, nie przekracza 35°C.

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

Mechaniczne oczyszczanie ścieków polega na poddaniu procesowi usuwania jedynie zanieczyszczeń nierozpuszczalnych, tj. ciał stałych i tłuszczów ulegających osadzeniu lub flotacji, przy użyciu krat, sit, piaskowników, odtłuszczaczy współpracujących z osadnikami Imhoffa.

Chemiczne oczyszczanie ścieków polega na wytrącaniu niektórych związków rozpuszczalnych względnie ich neutralizacji metodami chemicznymi, takimi jak koagulacja, sorpcja na węglu aktywnym itp.

Biologiczne oczyszczanie ścieków następuje w procesie mineralizacji przez drobnoustroje w środowisku wodnym w sposób naturalny (np. poprzez rolnicze wykorzystanie ścieków, zraszanie pól, stawy rybne) lub w urządzeniach sztucznych (złoża biologiczne, osad czynny) i polega na usuwaniu ze ścieków zanieczyszczeń organicznych oraz związków biogenych i refrakcyjnych.

Podwyższone usuwanie biogenów w ściekach następuje w oczyszczalniach ścieków o wysokoefektywnych technologiach oczyszczania (głównie biologicznych, a także chemicznych) umożliwiających zwiększoną redukcję azotu i fosforu.

Kilkustopniowe oczyszczanie mechaniczne i biologiczne lub mechaniczne i chemiczne odprowadzanych ścieków zakwalifikowano do wyższego stopnia oczyszczania (biologicznego lub chemicznego).

cooling water and water from mine drainage and constructions), other entities as well as households.

Cooling water comprises waste water with an increased temperature created in the process of using water for cooling purposes during technological processes.

Cooling water not requiring treatment is water which meets the following conditions:

- *is discharged in surface waters by a separate sewerage system,*
- *the quantity of pollutants in cooling water after the production process is not greater than the amount of pollutants in water withdrawn for cooling purposes,*
- *the temperature of cooling water discharged into lakes and their inflows does not exceed 26°C as well as other waters, except territorial sea, does not exceed 35°C.*

Data regarding **treated waste water** concern waste water treated mechanically, chemically, biologically, and with increased biogen removal, discharged into waters or into the ground.

Mechanical treatment of waste water is understood as the process of removing only non-soluble pollutants, i.e., solid bodies and fats subject to settlement or floatation, through the use of grates, filters, grit chambers, grease traps in conjunction with Imhoff tanks.

Chemical treatment of waste water consists in precipitating certain soluble compounds, or their neutralization through chemical methods, such as coagulation, sorption on active carbon, etc.

Biological treatment of waste water occurs through mineralisation processes caused by microorganisms in the natural water environment (e.g. through agricultural use of waste water, field irrigation, fish ponds) or in artificial facilities (biofilters, activated sludge) and consists in the removal of organic pollutants or biogenous and refractive compounds from sewage.

Increased biogen removal from sewage occurs in treatment plants with highly efficient treatment technologies (mostly biological, and also chemical) allowing for an increased reduction in nitrogen and phosphorus content.

Graduated mechanical and biological or mechanical and chemical treatment, of discharging waste water was classified as a higher degree of the treatment process (biological or chemical).

Dane o **komunalnych oczyszczalniach ścieków** dotyczą oczyszczalni, które oczyszczają ścieki odprowadzone do oczyszczalni siecią kanalizacyjną, niezależnie od formy własności zarówno oczyszczalni jak i sieci kanalizacyjnej, na której oczyszczalnia pracuje. Dane nie dotyczą oczyszczalni przydomowych lub oczyszczających ścieki wyłącznie dowiezione (czyli oczyszczalni nie pracujących na sieci kanalizacyjnej).

U w a g a. Od 2003 r. komunalne oczyszczalnie chemiczne zakwalifikowano albo do oczyszczalni o podwyższonym stopniu usuwania biogenów, albo do oczyszczalni mechanicznych.

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** podano na podstawie badań Głównego Urzędu Statystycznego w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni oczyszczających ścieki z miast i wsi.

6. Informacje o źródłach i wielkości emisji przemysłowych zanieczyszczeń powietrza oraz o stanie wyposażenia i efektach eksploatacji urządzeń do redukcji tych zanieczyszczeń dotyczą jednostek organizacyjnych ustalonych przez Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych na podstawie określonej wysokości opłat wniesionych w 1986 r. za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze według stawek określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 I 1986 r. w sprawie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian (Dz. U. Nr 7, poz. 40, z późniejszymi zmianami).

Ustalona zbiorowość badanych jednostek utrzymywana corocznie, co w zasadzie zapewnia porównywalność, może być powiększana jedynie w szczególnych przypadkach, np. o jednostki nowo uruchomione lub rozbudowane o wysokiej skali progowej emisji zanieczyszczeń.

Dane o **emisji pyłów** dotyczą: pyłów ze spalania paliw, cementowo-wapienniczych i materiałów ogniotrwałych, krzemowych, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowych, sadzy oraz innych rodzajów zanieczyszczeń pyłowych.

Dane o **emisji gazów** dotyczą: dwutlenku siarki, tlenku węgla, dwutlenku węgla, tlenków azotu, węglowodorów oraz innych rodzajów zanieczyszczeń gazowych.

Dane o emisji pyłów i gazów obejmują emisję zorganizowaną oraz niezorganizowaną.

Ze względu na to, że wielkość emisji **dwutlenku węgla** charakteryzuje się dużymi bezwzględными wartościami, **wskaźnik dotyczący stopnia redukcji zanieczyszczeń gazowych** został wyliczony i przedstawiony **bez uwzględnienia emisji dwutlenku węgla**.

*Data on **municipal waste water treatment plants** concern those of them, which are used to treat waste water drained off to treatment plants by sewage systems, regardless of the form of ownership of the plants or sewage systems. Data do not include household sewage plants or treatment plants processing only transported waste water (i.e., waste water treatment plants not working within sewage network).*

Note. Until 2003 municipal chemical waste water treatment plants were classified as treatment plants with increased biogen removal from sewage or mechanical treatment plants.

*Data concerning **the population using waste treatment plants** is given on the basis of surveys of the Central Statistical Office based on estimates of the number of population using waste water treatment plants treating urban and rural waste.*

6. Information regarding the sources and amounts of industrial atmospheric pollutant emissions as well as the equipment reducing such pollutants and the effects of its utilization concerns organizational entities established by the Minister of the Environmental Protection and Natural Resources on the basis of the defined amount of fees borne in 1986 for the annual emission of substances polluting the air, according to rates defined in the decree of the Council of Ministers, dated 13 I 1986, regarding payments for economic use of the environment and modifications to it (Journal of Laws No. 7, item 40, with later amendments).

The established group of surveyed entities maintained annually which, in principle, assures comparability may only be increased in specific cases, e.g. by newly established or expanded entities with a high step scale of pollutant emission.

*Data regarding **particulate emissions** concern: particulates from the combustion of fuels, particulates from cement and lime, fire-resistant materials, silicates, artificial fertilizers, carbon and graphite, soot, as well as other types of particulates.*

*Data regarding **gas emissions** concern: sulphur dioxide, carbon monoxide, carbon dioxide, nitrogen oxides, hydrocarbons, as well as other types of gaseous pollutants.*

Data regarding particulate and gas emissions include organized and disorganized emissions.

*Due to the high absolute values which characterise the emission of **carbon dioxide** the **indicator of reduction of gas pollutants** was calculated and presented **with exclusion of carbon dioxide emission**.*

Wielkość emisji z poszczególnych źródeł i poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń ustalona została albo na drodze pomiarów, albo na podstawie obliczeń z bilansu surowcowo-paliwowego w oparciu o wskaźniki emisji zanieczyszczeń dla charakterystycznych procesów technologicznych.

7. Odpady oznaczają każdą substancję lub przedmiot należący do jednej z kategorii określonych w załączniku nr 1 do ustawy z dnia 27 IV 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628), których posiadacz pozbywa się, zamierza pozbyć się lub do ich pozbycia się jest obowiązany.

Informacje o odpadach za rok 2000 opracowane zostały na podstawie klasyfikacji odpadów zgodnej z Europejskim Katalogiem Odpadów, a od 2002 r. zgodnie z katalogiem odpadów (wprowadzonym w życie 1 I 2002 r.) opartym o Listę Odpadów wprowadzoną do prawodawstwa Unii Europejskiej z dniem 1 I 2002 r.

Informacje o ilości i rodzajach odpadów dotyczą zakładów, które wytworzyły w ciągu roku powyżej 1 tys. t odpadów lub nagromadziły 1 mln t i więcej odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych).

Przez **odzysk odpadów** rozumie się wszelkie działania, niestwarzające zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska, polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub w części, lub prowadzące do odzyskania z odpadów substancji, materiałów lub energii i ich wykorzystania.

Przez **unieszkodliwianie odpadów** rozumie się poddanie odpadów procesom przekształceń biologicznych, fizycznych lub chemicznych w celu doprowadzenia ich do stanu, który nie stwarza zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska. Unieszkodliwianiem odpadów jest także składowanie odpadów.

Przez **magazynowanie odpadów** rozumie się czasowe przetrzymywanie lub gromadzenie odpadów przed ich transportem, odzyskiem lub unieszkodliwianiem.

Przez **odpady składowane** rozumie się odpady usunięte na składowiska (wysypiska, hałdy, stawy osadowe) własne zakładów lub obce.

Dane o **odpadach dotychczas składowanych (nagromadzonych)** dotyczą ilości odpadów zdeponowanych na terenach własnych zakładów w wyniku składowania w roku sprawozdawczym i w latach poprzednich.

Przez **zreultywowane tereny składowania odpadów** rozumie się tereny, których eksploatacja została zakończona i na których zostały przeprowadzone prace polegające na nadaniu lub

The emission volumes of different pollutant types from various sources were estimated through measurements or on the basis of calculations of the raw material and fuel balance, based on pollutant emission indicators for the characteristic technological processes.

7. Waste shall mean any substance or object in one of the categories listed in Annex 1 to the Act of 27 IV 2001 on Waste (Journal of Laws No. 62, item 628), which the holder thereof discards or intends or is required to discard.

Information regarding waste for the year 2000 was compiled on the basis of a classification of waste in accordance with the European Waste Catalogue, since 2002 on the basis of a catalogue of waste (introduced 1 I 2002), based on List of Waste introduced into legislation of the European Union 1 I 2002.

Information regarding the quantity and type of waste concerns plants which generated over 1 thous. t of waste in the course of the year or accumulated 1 mln t of waste and more (excluding municipal waste).

Recovery of waste shall mean any operations which do not endanger human life and health or the environment, consisting in the use of waste in whole or in part, or leading to extraction and use of substances, materials or energy.

Treatment of waste shall mean the submission of waste to the processes of biological, physical or chemical treatment as a result of which the nature of waste does not pose risks to human life and health or the environment. Storing waste is also a method of rendering waste harmless.

Waste storage shall mean temporary waste storage or collection prior to its transport, recovery to treatment.

Landfilled waste is understood as waste transferred to landfill areas (landfills, waste dumps, sludge tanks) of the plant generating it or to other areas.

Data regarding landfilled up to now (accumulated) waste concern the quantity of waste deposited on the grounds of the plants generating it as a result depositing it during the reporting and previous years.

Reclaimed waste disposal sites are territories where exploitation had been finished and where works connected with restoration or assigning utility value such as appropriate landscaping, improving physical and chemical

przywróceniu im wartości użytkowej poprzez między innymi właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych.

8. Ochrona przyrody i krajobrazu polega na tworzeniu parków narodowych i rezerwatów przyrody, uznaniu za pomniki przyrody poszczególnych tworów przyrody i ich skupień, wprowadzeniu ochrony gatunkowej roślin i zwierząt zagrożonych w swym byciu lub rzadko występujących, tworzeniu parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i innych form ochrony, jak: stanowiska dokumentacyjne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, użytki ekologiczne.

Parki narodowe są najwyższą formą ochrony przyrody tworzoną w celu zachowania w niezmiennym stanie najbardziej cennych fragmentów przyrody.

Rezerваты przyrody są obszarami, na których zachowane są w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej mające istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych, kulturowych lub krajobrazowych.

Parki krajobrazowe są przestrzennie wydzielonymi obszarami o ściśle określonych granicach, poddanymi ochronie ze względu na nieprzeciętne właściwości naturalne środowiska przyrodniczego oraz wysokie walory estetyczne i turystyczne krajobrazu. Na terenie parku obowiązuje zakaz lokalizacji inwestycji, które powodują degradację środowiska.

Obszary chronionego krajobrazu są przestrzennie wydzielonymi jednostkami o ściśle określonych granicach, poddanych ochronie ze względu na mało zniekształcone środowisko przyrodnicze, zachowujące zdolności równowagi biologicznej. Na obszarach chronionego krajobrazu zabronione jest fizyczne i chemiczne zanieczyszczanie środowiska.

Stanowiska dokumentacyjne są to niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do udostępnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych oraz fragmenty eksploatawanych i nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe są wyznaczane w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego i kulturowego, dla zachowania jego wartości estetycznych.

Użytki ekologiczne są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów

characteristics or regulating waterways were carried out.

8. Nature and landscape protection consists in creating national parks and nature reserves, acknowledging individual natural objects or their clusters as natural monuments, introducing protection for endangered or rare species of flora and fauna, creating scenic parks, protected landscape areas and other forms of protection such as: documentation sites, natural and scenic complexes and ecological areas.

National parks are the highest form of environmental protection, created for the purpose of maintaining the most valuable natural areas.

Nature reserves are areas in which defined species of flora and fauna and elements of inanimate nature, having a significant scientific, natural, cultural or scenic value, are maintained in their natural or insignificantly altered ecosystems.

Scenic parks are areas with strictly defined boundaries, subject to protection due to the outstanding properties of their natural environment as well as the high aesthetic and tourist value of the landscape. Investment activities which result in a degradation of the natural environment are prohibited in these parks.

Areas of protected landscape are areas with strictly defined boundaries, subject to protection due to the relatively unchanged natural environment and capable of maintaining a biological balance. Physical and chemical pollution of the natural environment is prohibited in these areas.

Documentation sites are sites where geological formations, fossil accumulations or mineral objects occur as well as exploited and discarded opencast and underground workings which are not visible on the surface or can be rendered accessible and are important for scientific and educational reasons.

Natural and scenic complexes are created for the purpose of protecting extremely valuable fragments of the natural and cultural environment and preserving their aesthetic values.

Ecological areas comprise the remains of ecosystems which are worthy of protection and having a significance in maintaining unique gene

genowych i typów siedliskowych, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce itp.

Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody lub ich skupiska chronione ze względu na szczególne wartości naukowe, kulturowe, historyczno-pamiętkowe oraz swoiste cechy krajobrazu.

9. Fundusze ekologiczne (Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) są to fundusze tworzone z **opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian**, tj. kwot pieniężnych pobieranych za emisję zanieczyszczeń powietrza, składowanie odpadów, usuwanie drzew lub krzewów oraz za pobór i korzystanie z wód i wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi, opłat za wyłączenie gruntów rolnych na cele nierolnicze oraz z **kar za naruszenie wymagań w zakresie ochrony środowiska**, a także innych kwot ustalonych przez terenowe organy administracji rządowej oraz samorządowej. Środki funduszy przeznaczone są na finansowanie w całości lub w części działalności związanej z ochroną środowiska i gospodarką wodną.

10. Dane o nakładach i efektach rzeczowych inwestycji związanych z ochroną środowiska i gospodarką wodną prezentuje się zgodnie z Polską Klasyfikacją Statystyczną Dotyczącą Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska, wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 III 1999 r. (Dz. U. Nr 25, poz. 218). Klasyfikacja ta opracowana została na podstawie Międzynarodowej Standardowej Statystycznej Klasyfikacji EKG/ONZ Dotyczącej Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska i Europejskiego Systemu Zbierania Informacji Ekonomicznych Dotyczących Ochrony Środowiska (SERRIE) wdrożonego przez Unię Europejską.

pools and settlement typology, such as: natural water basins, field and forest ponds, tree and bush clusters, swamps, peat-bogs, dunes, areas of unused flora, old river-beds, rock outcrops, scarps, gravel-banks, etc.

***Nature monuments** are individual natural objects, or their clusters, protected due to their scientific, cultural, historic and commemorative values as well as due to their unique landscape characteristics.*

***9. Ecological funds (Environmental Protection and Water Management Funds)** are funds created from income originating from **fees for the use of the natural environment and for introducing changes to it**, i.e.: payments collected for releasing air pollutants, storing waste, the removal of trees and bushes as well as for the abstraction and use of water and releasing sewage into water or the ground, payments for designating agricultural land for non-agricultural purposes, **finances for violating the requirements of environmental protection** issued for exceeding the permissible norms of released pollutants as well as other payments established by regional divisions of the state and local self-government administration. These funds are used to finance, in part or in full, activity connected with environmental protection and water management.*

***10. Data regarding outlays and tangible effects of investments connected with environmental protection and water management** are presented in accordance with the Polish Statistical Classification of Environmental Protection and Facilities, introduced on the basis of the decree of the Council of Ministers, dated 2 III 1999 (Journal of Laws No. 25, item 218). This classification was compiled on the basis of ECE/UN Single European Standard Statistical Classification of Environmental Protection Activities and Facilities as well as with European System for the collection of Economic Information on the Environment (SERRIE), implemented by the European Union.*

TABL. 1 (5). **STAN GEODEZYJNY I KIERUNKI WYKORZYSTANIA POWIERZCHNI WOJEWÓDZTWA^a**

Stan w dniu 1 I

GEODESIC STATUS AND USE OF VOIVODSHIP LAND^a

As of 1 I

WYSZCZEGÓLNIENIE	2011	2012		SPECIFICATION
	w ha in ha	pryrost (+) lub ubytek (-) w ha w stosunku do roku 2011 increase (+) or de- crease (-) in ha in relation to 2011		
Powierzchnia ogólna	2512246	2512246	-	Total area
Użytki rolne	1773195	1767383	-5812	<i>Agricultural land</i>
grunty orne	1328225	1323347	-4878	<i>arable land</i>
sady	34686	33998	-688	<i>orchards</i>
łąki trwałe	252972	251922	-1050	<i>permanent meadows</i>
pastwiska trwałe	77433	76417	-1016	<i>permanent pastures</i>
grunty:				<i>land:</i>
rolne zabudowane	58927	60403	+1476	<i>agricultural built-up</i>
pod stawami	9524	10005	+481	<i>under ponds</i>
pod rowami	11428	11291	-137	<i>under ditches</i>
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	598635	602969	+4334	<i>Forest land as well as woody and bushy land</i>
las	576420	579237	+2817	<i>forests</i>
grunty zadrzewione i zakrzewione	22215	23732	+1517	<i>woody and bushy land</i>
Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	18863	18993	+130	<i>Lands under surface waters flowing</i>
stojącymi	11292	11779	+487	<i>standing</i>
7571	7214	-357		
Grunty zabudowane i zurbanizowane... tereny:	90643	92423	+1780	<i>Built-up and urbanized areas areas:</i>
mieszaniowe	8802	9490	+688	<i>residential</i>
przemysłowe	3887	3951	+64	<i>industrial</i>
inne zabudowane	6595	7099	+504	<i>other built-up</i>
zurbanizowane niezabudowane	1756	1665	-91	<i>urbanized non-built-up</i>
rekreacji i wypoczynku	2411	2446	+35	<i>recreational and rest</i>
komunikacyjne	66538	67092	+554	<i>transport</i>
drogi	59608	60230	+622	<i>roads</i>
kolejowe	6011	5943	-68	<i>railway</i>
inne	919	919	-	<i>other</i>
użytki kopalne	654	680	+26	<i>minerals</i>
Użytki ekologiczne	4547	4554	+7	<i>Ecological areas</i>
Nieuzytyki	22663	22475	-188	<i>Wasteland</i>
Tereny różne	3700	3449	-251	<i>Miscellaneous land</i>

^a Patrz uwagi ogólne, ust. 1 na str. 51.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

^a See general notes, item 1 on page 51.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

TABL. 2 (6). **GRUNTY ROLNE I LEŚNE WYŁĄCZONE Z PRODUKCJI ROLNICZEJ I LEŚNEJ^a**
AGRICULTURAL LAND DESIGNATED FOR NON-AGRICULTURAL PURPOSES AND FOREST LAND DESIGNATED FOR NON-FOREST PURPOSES^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2005	2010	2011	SPECIFICATION
	w ha in ha				
OGÓŁEM	104	130	144	120	GRAND TOTAL
Grunty rolne	93	123	138	103	Agricultural land
w tym użytki rolne	93	123	111	91	<i>of which agricultural land</i>
klasy bonitacyjne:					<i>quality classes:</i>
I—III.....	85	117	70	80	<i>I—III</i>
IV	8	5	41	11	<i>IV</i>
V i VI oraz VI RZ i PsZ ^b	—	1	—	—	<i>V and VI as well as VI RZ and PsZ^b</i>
Grunty leśne	11	7	6	17	Forest land
Kierunki wyłączenia:					<i>Directions of designated:</i>
Tereny:					<i>Land:</i>
komunikacyjne.....	5	53	35	—	<i>transport</i>
osiedlowe.....	64	43	69	59	<i>residential</i>
przemysłowe.....	5	20	6	22	<i>industrial</i>
Użytki kopalne	5	4	3	10	<i>Minerals</i>
Zbiorniki wodne.....	—	—	—	—	<i>Water reservoirs</i>
Inne	25	10	25	29	<i>Other</i>

^a W trybie obowiązujących przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych. ^b Patrz uwagi ogólne, ust. 1 na str. 51.

Źródło: w zakresie gruntów rolnych — dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi; w zakresie gruntów leśnych — dane Ministerstwa Środowiska.

^a According to the existing regulations on the protection of agricultural and forest land. ^b See general notes, item 1 on page 51

Source: in regard to agricultural land — data of the Ministry of Agriculture and Rural Development; in regard to forest land — data of the Ministry of Environment.

TABL. 3 (7). **GRUNTY ZDEWASTOWANE I ZDEGRADOWANE WYMAGAJĄCE REKULTYWACJI I ZAGOSPODAROWANIA ORAZ GRUNTY ZREKULTYWOWANE I ZAGOSPODAROWANE**
DEVASTATED AND DEGRADED LAND REQUIRING RECLAMATION AND MANAGEMENT AS WELL AS RECLAIMED AND MANAGED LAND

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2005	2010	2011	SPECIFICATION
	w ha		in ha		
Grunty wymagające rekultywacji (stan w dniu 31 XII)	3812	3402	3049	3075	Land requiring reclamation (as of 31 XII)
zdevastowane	3601	3197	2846	2872	devastated
zdegradowane	211	205	203	203	degraded
Grunty (w ciągu roku):					Land (during the year):
zrekultywowane	62	48	102	24	reclaimed
w tym na cele:					of which for purposes:
rolnicze	48	29	89	7	agricultural
leśne	13	19	13	17	forest
zagospodarowane	23	26	91	9	managed

Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

S o u r c e: data of the Ministry of Agriculture and Rural Development.

TABL. 4 (8). **ZASOBY EKSPLOATACYJNE WÓD PODZIEMNYCH**
EXPLOITABLE UNDERGROUND WATER RESOURCES

WYSZCZEGÓLNIENIE	2001	2006	2011	2012	SPECIFICATION
	w m ³ /h		in m ³ /h		
Zasoby wód podziemnych ogółem (stan w dniu 1 I)	126392,8	130455,5	134926,5	135549,3	Total underground water resources (as of 1 I)
z utworów geologicznych:					from geological formations:
Czwartorzędowych	20925,6	21397,6	21967,5	22027,5	Quaternary period
Trzeciorzędowych	11752,8	12101,1	12598,0	12652,0	Tertiary period
Kredowych	92909,1	96151,5	99549,7	100058,5	Cretaceous period
Starszych	805,3	805,3	811,3	811,3	Older

Ź r ó d ł o: dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie.

S o u r c e: data of Marshals' Office Lubelskie Voivodship in Lublin.

TABL. 5 (9). **POBÓR WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI**
WATER WITHDRAWAL FOR NEEDS OF THE NATIONAL ECONOMY
AND POPULATION

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2005	2010	2011		SPECIFICATION
	w hm ³ in hm ³		w odsetkach in per-cent			
OGÓŁEM	366,3	363,7	370,6	369,6	100,0	TOTAL
na cele:						for purposes of:
Produkcyjne (poza rolnictwem, łowiectwem, leśnictwem oraz rybołówstwem i rybactwem) — z ujęć własnych	124,9	117,4	113,5	120,6	32,6	Production (excluding agriculture, hunting, forestry and fishing) — from own intakes
w tym wody:						of which waters:
powierzchniowe	102,7	98,2	95,6	101,2	27,4	surface
podziemne	20,2	17,4	16,2	17,7	4,8	underground
Nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych	146,9	158,4	168,0	164,0	44,4	Irrigation in agriculture and forestry as well as filling and completing fish ponds
Eksploatacji sieci wodociągowej ^a	94,4	87,9	89,2	85,1	23,0	Exploitation water-line system ^a
wody: powierzchniowe	0,3	0,0	0,1	0,1	0,0	waters: surface
podziemne	94,2	87,9	89,1	85,0	23,0	underground

^a Pobór wody na ujęciach przed wtłoczeniem do sieci.

^a Water withdrawal by intakes before entering the water system.

TABL. 6 (10). **ZUŻYCIE WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI**
WATER CONSUMPTION FOR NEEDS OF THE NATIONAL ECONOMY AND
POPULATION

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2005	2010	2011		SPECIFICATION
	w hm ³ in hm ³		w odsetkach in per-cent			
OGÓŁEM	339,6	341,0	348,0	351,5	100,0	TOTAL
Przemysł	121,7	114,0	111,7	118,7	33,8	Industry
Rolnictwo i leśnictwo ^a	146,9	158,4	168,0	164,0	46,7	Agriculture and forestry ^a
Eksploatacja sieci wodociągowej ^b	71,0	68,6	68,3	68,7	19,6	Exploitation of water-line system ^b

^a Woda zużyta do nawadniania w rolnictwie i leśnictwie oraz do napełniania i uzupełniania stawów rybnych. ^b Bez zużycia wody na cele przemysłowe przez wodociągi stanowiące własność gmin, wojewódzkich zakładów usług wodnych i spółek wodnych.

^a Water consumption for irrigation in agriculture and forestry as well as for filling up and completing fish ponds. ^b Excluding water consumption for industrial purposes from water-line system of gminas, voivodship waterworks and water companies.

TABL. 7 (11). **POWIERZCHNIA I POBÓR WODY DO NAWODNIENI W ROLNICTWIE I LEŚNICTWIE ORAZ NAPEŁNIANIA STAWÓW RYBNYCH**
AREA AND WATER WITHDRAWAL FOR IRRIGATION IN AGRICULTURE AND FORESTRY AS WELL AS WATER FOR FILLING UP FISH PONDS

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2005	2010	2011	SPECIFICATION
Powierzchnia nawadnianych użytków rolnych i gruntów leśnych ^a w ha	14336	7280	5789	4923	Area of irrigated agricultural land and forest land ^a in ha
Powierzchnia napelnianych stawów rybnych ^b w ha	6604	6730	7019	7280	Area of filled fish ponds ^b in ha
Pobór wody ^c w dam ³	146920	154693	168003	164042	Water withdrawal ^c in dam ³
do nawadniania użytków rolnych i gruntów leśnych	8780	3720	3011	4305	for irrigation of agricultural and forest lands
na 1 ha	0,6	0,5	0,5	0,9	per 1 ha
do napelniania i uzupełniania stawów rybnych	138140	154693	164992	159737	for filling and completing fish ponds
na 1 ha	20,9	22,9	23,5	21,9	per 1 ha

a O powierzchni co najmniej 20 ha. *b* O powierzchni co najmniej 10 ha. *c* Łącznie z poborem ścieków do nawodnień.
a Area of 20 ha and more. *b* Area of 10 ha and more. *c* Including water withdrawal for waste waters irrigation.

TABL. 8 (12). **JAKOŚĆ WODY DOSTARCZANEJ LUDNOŚCI DO SPOŻYCIA Z WODOCIĄGÓW W 2011 R.**
QUALITY OF WATER SUPPLIED TO THE POPULATION FOR CONSUMPTION FROM WATERWORKS IN 2011

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ludność — w % ludności korzystającej z urządzeń — zaopatrywana w wodę Population — in % of population using facilities — supplied with water		SPECIFICATION
	odpowiadającą wymaganiom sanitarnym meeting sanitary requirements	nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym non meeting sanitary requirements	
Wodociągi o wydajności w m ³ /d:			Waterworks with a capacity of m ³ /24h:
poniżej 100	95,2	4,8	below 100
100— 1000	94,8	5,2	100— 1000
1001— 10000	96,7	3,3	1001— 10000
10001—100000	100,0	—	10001—100000
powyżej 100000	—	—	over 100000

Źródło: dane Ministerstwa Zdrowia.
Source: data of the Ministry of Health.

TABL. 9 (13). **ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE I KOMUNALNE ODPROWADZANE DO WÓD LUB DO ZIEMI**
INDUSTRIAL AND MUNICIPAL WASTE WATER DISCHARGED INTO WATERS OR INTO THE GROUND

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2005	2010	2011		SPECIFICATION
	w hm ³ in hm ³				w odsetkach in per-cent	
OGÓŁEM	152,1	137,3	150,0	155,7	100,0	TOTAL
odprowadzone bezpośrednio z zakładów ^a	92,5	86,7	99,9	106,1	68,1	discharged directly by plants ^a
w tym wody chłodnicze	70,3	64,6	77,3	86,2	55,4	of which cooling water
odprowadzone siecią kanalizacyjną	59,6	50,6	50,2	49,6	31,9	discharged through sewerage system
W tym ścieki wymagające oczyszczania	81,8	72,7	72,7	69,5	44,6	Of which waste water requiring treatment
oczyszczane	79,3	70,9	72,2	69,3	44,5	treated
mechanicznie	12,6	13,5	15,2	12,4	8,0	mechanically
chemicznie	2,1	2,2 ^b	1,9 ^b	2,3 ^b	1,5	chemically
biologicznie	51,3	37,5	14,0	14,4	9,2	biologically
z podwyższonym usuwaniem biogenów	13,3	17,7	41,2	40,1	25,8	with increased biogene removal (disposal)
nieoczyszczane	2,5	1,7	0,5	0,2	0,1	untreated
odprowadzone bezpośrednio z zakładów	0,3	0,0	0,5	0,2	0,1	discharged directly by plants
odprowadzone siecią kanalizacyjną	2,2	1,7	-	-	-	discharged through sewerage system

^a Łącznie z wodami chłodniczymi i zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych, a także z zanieczyszczonymi wodami opadowymi. ^b Dotyczy tylko ścieków przemysłowych.

^a Including polluted cooling water and water from mine drainage as well as building constructions, and waste water. ^b Refers only to industrial waste water.

TABL. 10 (14). **JEDNOSTKI^a ODPROWADZAJĄCE ŚCIEKI WEDŁUG MIEJSCA ODPROWADZANIA ORAZ WYPOSAŻENIA W OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW**
Stan w dniu 31 XII
ENTITIES^a DISCHARGING WASTE WATER BY PLACE OF DISCHARGE AND WASTE WATER TREATMENT PLANTS POSSESSED
As of 31 XII

JEDNOSTKI	2000	2005	2010	2011	ENTITIES
OGÓŁEM	191	161	134	139	TOTAL
Odprowadzające ścieki bezpośrednio do wód lub do ziemi	98	80	63	64	Discharging waste water directly into waters or into the ground
wyposażone w oczyszczalnię ścieków	92	76	59	60	possessing waste water treatment plants
o wystarczającej przepustowości	90	76	57	58	with sufficient capacity
o niewystarczającej przepustowości	2	-	2	2	with insufficient capacity
bez oczyszczalni ścieków	6	4	4	4	not possessing waste water treatment plants
Odprowadzające ścieki do kanalizacji (bez oczyszczalni ścieków)	93	81	71	75	Discharging waste water into sewerage system (not possessing waste waters treatment plants)

^a Bez przedsiębiorstw i zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych.

^a Excluding enterprises and water-sewerage treatment plants.

TABL. 11 (15). **OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW**
Stan w dniu 31 XII
WASTE WATER TREATMENT PLANTS
As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE		Ogółem <i>Total</i>	Mechaniczne <i>Mechanical</i>	Chemiczne <i>Chemical</i>	Biologiczne <i>Biological</i>	Z podwyższonym usuwaniem biogenów <i>With increased biogene removal (disposal)</i>	SPECIFICATION
Oczyszczalnie ścieków przemysłowych							Industrial waste water treatment plants
Liczba	2000	112	35	6	69	2	<i>Number</i>
	2005	83	18	7	56	2	
	2010	67	18	3	44	2	
	2011	67	17	4	44	2	
Przepustowość w dam ³ /d.....	2000	153	63	30	57	3	<i>Capacity in dam³/24h</i>
	2005	141	60	31	47	3	
	2010	140	69	23	45	3	
	2011	135	66	23	44	3	
Oczyszczalnie ścieków komunalnych^a							Municipal^a waste water treatment plants
Liczba	2000	187	15	1	159	12	<i>Number</i>
	2005	223	12	–	186	25	
	2010	263	9	–	223	31	
	2011	268	9	–	228	31	
Przepustowość w dam ³ /d.....	2000	433	1	0	336 ^b	96	<i>Capacity in dam³/24h</i>
	2005	362	1	–	221 ^b	140	
	2010	349	0	–	77 ^b	272	
	2011	350	1	–	78^b	271	
Ludność korzystająca ^c z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem	2000	48,4	0,1	0,0	35,8	12,5	<i>Population using^c waste water treatment plants in % of total population</i>
	2005	50,9	0,1	–	31,4	19,4	
	2010	52,9	0,1	–	12,7	40,1	
	2011	53,3	0,1	–	13,2	40,0	

^a Miejskie i wiejskie pracujące na sieci kanalizacyjnej; od 2003 r. bez oczyszczalni chemicznych, patrz uwagi ogólne ust. 5 na str. 52. ^b Dotyczy urządzeń do biologicznego oczyszczania. ^c Na podstawie szacunków; w 2000 r. określana jako ludność obsługiwana.

^a Treatment plants of urban and rural areas working on sewerage system; since 2003 excluding chemical waste water treatment plants, see general notes item 5 on page 52. ^b Refers to equipment for biological treatment. ^c Estimated data; in 2000 defined as served population.

TABL. 12 (16). **EMISJA I REDUKCJA PRZEMYSŁOWYCH ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA**
EMISSION AND REDUCTION OF INDUSTRIAL AIR POLLUTANTS

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2005	2010	2011	SPECIFICATION
Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza ^a (stan w dniu 31 XII).....	95	103	94	91	<i>Plants generating substantial air pollution^a (as of 31 XII)</i>
w tym wyposażone w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń:					<i>of which possessing systems to reduce the emission of:</i>
pyłowych	75	74	59	58	<i>particulates</i>
gazowych	15	10	9	10	<i>gases</i>
posiadające zagospodarowaną strefę ochronną	8	6	.	.	<i>with managed protective zone</i>
nieposiadające wyników pomiarów:					<i>without the results of measurements of:</i>
emisji:					<i>emission:</i>
pyłów	31	46	39	33	<i>particulates</i>
gazów	28	43	34	30	<i>gases</i>
emisji	79	95	91	86	<i>emission</i>
Emisja zanieczyszczeń na 1 km ² w t:					<i>Emission of pollutants per km² in t:</i>
pyłowych	0,3	0,3	0,1	0,1	<i>particulates</i>
w tym pyły ze spalania paliw.....	0,3	0,2	0,1	0,1	<i>of which particulates from the combustion of fuels</i>
gazowych (bez dwutlenku węgla)....	1,6	1,5	1,3	1,3	<i>gases (excluding carbon dioxide)</i>
w tym: dwutlenek siarki	0,9	0,8	0,5	0,6	<i>of which: sulphur dioxide</i>
tlenek węgla.....	0,3	0,3	0,3	0,3	<i>carbon monoxide</i>
tlenki azotu	0,4	0,4	0,3	0,4	<i>nitrogen oxides</i>
na 1 mieszkańca w t:					<i>per capita in t:</i>
pyłowych	0,00	0,00	0,00	0,00	<i>particulates</i>
gazowych (bez dwutlenku węgla)....	0,02	0,02	0,02	0,02	<i>gases (excluding carbon dioxide)</i>
Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń:					<i>Pollutants retained in pollutant reduction systems:</i>
w tys. t:					<i>in thous. t:</i>
pyłowe	333,9	371,3	181,6	160,9	<i>particulates</i>
gazowe (bez dwutlenku węgla)	29,0	212,6	145,9	179,7	<i>gases (excluding carbon dioxide)</i>
w % zanieczyszczeń wytworzonych:					<i>in % of pollutants produced:</i>
pyłowych	97,7	98,2	98,5	98,5	<i>particulates</i>
gazowych (bez dwutlenku węgla)....	41,5	84,7	81,6	84,2	<i>gases (excluding carbon dioxide)</i>

^a Emitujące pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy.

^a *Emitting particulates, gases or particulates and gases.*

TABL. 13 (17). **EMISJA PRZEMYSŁOWYCH ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA^a**
WEDŁUG RODZAJÓW SUBSTANCJI
EMISSION OF INDUSTRIAL AIR POLLUTANTS^a BY TYPES
OF SUBSTANCES

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	2000	2005	2010	2011		
	w t in t				2010=100	w odsetkach in percent
OGÓŁEM..... TOTAL	4582611	5290406	5198844	5581185	107,4	100,0
w tym: of which						
Benzo(a)piren..... <i>Benzo(a)pyrene</i>	1	1	1	1	92,6	0,0
Amoniak..... <i>Ammonia</i>	628	934	793	872	110,0	0,0
Dwutlenek siarki..... <i>Sulphur dioxide</i>	21834	19103	13176	13979	106,1	0,3
Dwutlenek węgla..... <i>Carbon dioxide</i>	4533680	5245365	5163079	5544986	107,4	99,4
Metan..... <i>Methane</i>	89	85	77	53	68,8	0,0
Pyły ze spalania paliw..... <i>Particulates from the combustion of fuel</i>	6399	5580	1927	1539	79,9	0,0
Pyły z przemysłu cementowo-wapienniczego i materiałów ogniotrwałych..... <i>Ceramic and lame particulates as well as fire-resistant materials</i>	711	477	129	158	122,5	0,0
Pyły węglowo-grafitowe, sadza..... <i>Carbon-graphite particulates, soot</i>	51	38	21	25	119,0	0,0
Pyły nawozów sztucznych..... <i>Particulates of chemical fertilizers</i>	656	461	557	548	98,4	0,0
Pyły pozostałe..... <i>Other particulates</i>	193	176	91	108	118,7	0,0

^a Z zakładów szczególnie uciążliwych.

^a From plants generating air pollutants.

TABL. 13 (17). **EMISJA PRZEMYSŁOWYCH ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA^a**
WEDŁUG RODZAJÓW SUBSTANCJI (dok.)
EMISSION OF INDUSTRIAL AIR POLLUTANTS^a BY TYPES
OF SUBSTANCES (cont.)

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	2000	2005	2010	2011		
	w t in t				2010=100	w odsetkach in percent
Tlenki azotu (w przeliczeniu na NO ₂)..... <i>Nitrogen oxides (in terms of NO₂)</i>	10518	10803	8663	9178	105,9	0,2
Tlenek węgla <i>Carbon monoxide</i>	7137	6970	8653	7600	87,8	0,1
Węglowodory alifatyczne i ich pochodne ^b <i>Aliphatic hydrocarbons and its derivatives^b</i>	211	162	286	265	92,5	0,0
Węglowodory pierścieniowe, aromatyczne i ich pochodne <i>Cyclic, aromatic hydrocarbons and its derivatives</i>	226	117	81	73	89,6	0,0
Alkohole alifatyczne i ich pochodne <i>Aliphatic alcohols and its derivatives</i>	56	64	99	108	109,1	0,0
Etery i ich pochodne..... <i>Ethers and its derivatives</i>	10	1	5	3	57,3	0,0
Ketony i ich pochodne <i>Ketones and its derivatives</i>	32	19	72	70	97,5	0,0
Kwasy nieorganiczne, ich sole i bezwodniki <i>Inorganic acids, its salts and anhydrides</i>	14	15	15	27	172,4	0,0
Oleje (mgła olejowa) <i>Oils (oil fog)</i>	6	–	–	–	–	–

^a Z zakładów szczególnie uciążliwych. ^b Z wyjątkiem wymienionych w innych grupach.

^a From plants generating air pollutants. ^b Excluding mentioned in other groups.

TABL. 14 (18). **URZĄDZENIA DO REDUKCJI ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA W ZAKŁADACH SZCZEGÓLNIIE UCIAŹLIWYCH**
AIR POLLUTION REDUCTION SYSTEMS IN PLANTS ESPECIALLY NOXIOUS

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	Cyklony Cyclones	Multicyklony Multi- cyclones	Filtry tkaninowe Fabric filters	Elektrofiltry Electrofil- ters	Urządzenia mokre Wet air cleaners	Inne Others
URZĄDZENIA — stan w dniu 31 XII EQUIPMENT — as of 31 XII						
OGÓŁEM 2000	268	102	124	29	49	48
TOTAL 2005	230	103	108	19	47	38
2010	162	71	137	16	54	33
2011	153	67	146	17	70	34
Skuteczność: Efficiency:						
niska..... 2000	47	3	10	—	40	.
low 2005	29	8	7	—	40	.
2010	34	2	4	—	37	.
2011	33	2	4	—	55	.
średnia..... 2000	78	53	64	8	5	.
moderate 2005	67	36	52	5	3	.
2010	39	28	40	3	4	.
2011	34	25	48	3	2	.
wysoka..... 2000	143	46	50	21	4	.
high 2005	134	59	49	14	4	.
2010	89	41	93	13	13	.
2011	86	40	94	14	13	.
PRZEPIY GAZÓW ODLOTOWYCH w dam ³ /h WASTE GAS FLOW in dam ³ /h						
OGÓŁEM 2000	4285	4885	2662	5395	2917	1605
TOTAL 2005	4886	3722	2305	3799	3122	1179
2010	3170	2633	4127	3004	3354	742
2011	3072	2468	4854	3231	3413	802
Skuteczność: Efficiency:						
niska..... 2000	549	139	95	—	2826	.
low 2005	1217	275	142	—	2999	.
2010	538	90	136	—	2821	.
2011	533	90	136	—	2930	.
średnia..... 2000	1323	3076	599	1706	48	.
moderate 2005	1281	1682	624	633	80	.
2010	586	1273	619	462	124	.
2011	511	1112	638	462	74	.
wysoka..... 2000	2413	1670	1968	3689	43	.
high 2005	2388	1765	1539	3166	43	.
2010	2046	1270	3372	2542	409	.
2011	2028	1266	4080	2769	409	.

TABL. 15 (19). **ODPADY^a WYTWORZONE I NAGROMADZONE ORAZ TERENY ICH SKŁADOWANIA**
GENERATED AND ACCUMULATED WASTE^a AND THEIR STORAGE YARDS AREAS

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2005	2010	2011	SPECIFICATION
Zakłady wytwarzające odpady (stan w dniu 31 XII)	87	83	90	89	Plants generating waste (as of 31 XII)
Odpady wytworzone (w ciągu roku) w tys. t	4242,6	5155,4	4860,4	5196,8	Waste generated (during the year) in thous. t
poddane odzyskowi ^b	3368,8	4860,4	3863,9	3157,8	recovered ^b
unieszkodliwione	697,9	247,1	956,8	1788,6	treated
w tym składowane ^c	671,5	207,4	936,8	1782,6	of which landfilled ^c
magazynowane czasowo ^d	175,9	47,9	39,7	250,4	temporarily stored ^d
W % wytworzonych:					In % generated:
poddane odzyskowi ^b	79,4	94,3	79,5	60,8	recovered ^b
unieszkodliwione	16,4	4,8	19,7	34,4	treated
w tym składowane ^c	15,8	4,0	19,3	34,4	of which landfilled ^c
magazynowane czasowo ^d	4,1	0,9	0,8	4,8	temporarily stored ^d
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone ^e ; stan w końcu roku) w tys. t	14275,0	14234,7	18429,7	20205,1	Waste landfilled up to now (accumulated ^e ; end of year) in thous. t
Odpady poddane odzyskowi ^b z nagromadzonych do 1 stycznia roku sprawozdawczego w tys. t	119,8	430,3	317,9	–	Waste recovered ^b from accumulated by 1 January of reporting year in thous. t
Tereny składowania odpadów w ha:					Area of storage yards in ha:
nie zrehabilitowane (stan w końcu roku)	178,9	132,3	104,3	112,7	non-reclaimed (end of year)
zrehabilitowane (w ciągu roku)	13,8	0,1	2,5	3,0	reclaimed (during the year)

^a Z wyłączeniem odpadów komunalnych; patrz uwagi ogólne, ust. 7 na str. 55. ^b Do 2001 r. — wykorzystane. ^c Na terenach własnych zakładów i obcych. ^d Do 2001 r. — gromadzone przejściowo. ^e Na terenach własnych zakładów.

^a Excluding municipal waste; see general notes, item 7 on page 55. ^b Until 2001 — utilized. ^c On own plant grounds and other land. ^d Until 2001 — accumulated temporarily. ^e On own plant grounds.

TABL. 16 (20). **ODPADY¹ WEDŁUG ŹRÓDEŁ POWSTAWANIA**
WASTE¹ BY SOURCES OF GENERATING

Kod grupy Code of group	GRUPY ODPADÓW GROUPS OF WASTE a – 2000 b – 2005 c – 2010 d – 2011	Odpady wytworzone w ciągu roku Waste generated during the year					Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^{5,6} w tys. t Waste landfilled up to now (accumulated) ^{5,6} in thous. t	
		ogółem w tys. t grand total in thous. t	poddane odzyskowi ² w tys. t utilized ² in thous. t	unieszkodliwione treated		magazy-nowane czasowo ⁴ temporarily accumulated ⁴		
				razem total	w tym składowane ³ of which stored ³			
								w % ogółem in % of total
	OGÓŁEM	a	4242,6	3368,8	16,4	15,8	4,1	14275,0
	TOTAL	b	5155,4	4860,4	4,8	4,0	0,9	14234,7
		c	4860,4	3863,9	19,7	19,3	0,8	18429,7
		d	5196,8	3157,8	34,4	34,4	4,8	20205,1
01	Odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobyciu, fizycznej i chemicznej przeróbce kopalin	a	2045,4	1551,1	24,2	24,2	0,0	7788,4
	Waste generated as a result of prospecting and mining, physical and chemical processing of crude minerals	b	2671,3	2531,9	5,2	5,2	0,0	8001,9
		c	3308,6	2422,1	26,8	26,8	0,0	12800,3
		d	4064,1	2106,8	43,1	43,1	5,1	14550,3
02	Odpady z rolnictwa, sadownictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, leśnictwa, łowiectwa oraz przetwórstwa żywności	a	1508,2	1320,4	2,7	2,6	9,8	91,7
	Waste from agriculture, horticulture, hydroponic crops, fishing, forestry, hunting and food processing	b	1345,3	1252,4	4,4	3,5	2,5	92,2
		c	971,8	950,2	1,3	–	0,9	–
		d	476,5	467,3	1,1	1,1	0,8	–
03	Odpady z przetwórstwa drewna oraz z produkcji płyt i mebli, masy celulozowej, papieru i tektury	a	36,5	31,4	2,2	–	11,8	–
	Waste from wood processing and production of paperboard wood pulp and furniture, cellulose pulp, paper and particle board furniture	b	32,1	29,0	9,7	–	–	0,5
		c	68,1	65,6	3,1	–	0,6	–
		d	62,9	61,4	1,1	–	1,3	–
04	Odpady z przemysłu skórzanego, futrzarskiego i tekstylnego	a	1,7	0,4	76,4	76,4	–	81,2
	Waste from leather, fur, and textile industry	b	–	–	–	–	–	–
		c	–	–	–	–	–	–
		d	–	–	–	–	–	–
06	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania związków nieorganicznych	a	0,4	0,2	50,0	50,0	–	50,8
	Waste from production, preparing, turnover and using inorganic compounds	b	–	–	–	–	–	–
		c	–	–	–	–	–	–
		d	–	–	–	–	–	–
07	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii organicznej	a	21,5	21,2	1,4	1,4	–	–
	Waste from production, preparation, turnover and usage of products of organic chemistry industry	b	0,2	0,2	–	–	–	–
		c	0,2	–	100,0	100,0	–	–
		d	–	–	–	–	–	–
08	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania powłok ochronnych (farb, lakierów, emalii ceramicznych), kitu, klejów, szczeliw i farb drukarskich	a	0,3	–	66,7	66,7	33,3	–
	Waste from production, preparing, turnover and using protective coats (paints, lacquers, ceramic enamels), putty, glues, packing, and printing inks	b	6,2	–	100,0	–	–	–
		c	0,4	0,2	50,0	–	–	–
		d	0,5	0,5	–	–	–	–

1 Z wyłączeniem odpadów komunalnych; patrz uwagi ogólne, ust. 7 na str. 55. 2 Do 2001 r. – wykorzystane. 3 Na terenach własnych zakładów i obcych. 4 Do 2001 r. – przejściowo gromadzone. 5 Stan w końcu roku. 6 Na terenach własnych zakładów.

1 Excluding municipal waste; see general notes, item 7 on page 55. 2 Until 2001 – used. 3 On own plant grounds and other. 4 Until 2001 – temporarily landfilled. 5 As of end of the year. 6 On own plant grounds.

TABL. 16 (20). **ODPADY¹ WEDŁUG ŹRÓDEŁ POWSTAWANIA (dok.)**
WASTE¹ BY SOURCES OF GENERATING (cont.)

Kod grupy Code of group	GRUPY ODPADÓW GROUPS OF WASTE	Odpady wytworzone w ciągu roku Waste generated during the year					Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) ^{5,6} w tys. t Waste landfilled up to now (accumulated) ^{5,6} in thous. t	
		ogółem w tys. t grand total in thous. t	poddane odzyskowi ² w tys. t utilized ² in thous. t	unieszkodliwione treated		magazy-nowane czaso-wo ⁴ tempo-rarily accu-mulated ⁴		
				razem total	w tym składo-wane w tym składo-wane ³ of which stored ³			
						w % ogółem in % of total		
10	Odpady z procesów termicznych..... Waste from thermal processes	a	419,2	365,4	10,1	10,1	2,7	5348,3
	b	509,0	493,5	0,7	–	–	2,4	4779,0
	c	318,1	307,9	–	–	–	3,2	4267,3
	d	322,5	308,6	–	–	–	4,3	4267,3
12	Odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchniowej metali i tworzyw sztucznych	a	34,8	30,9	7,2	7,2	4,0	7,0
	Waste from forming and physical and mechanical surface treatment of metals and plastic	b	17,4	17,4	–	–	–	–
	c	12,6	11,8	6,3	–	–	–	–
	d	17,6	17,6	–	–	–	–	–
13	Oleje odpadowe i odpady ciekłych paliw (z wyłączeniem olejów jadalnych oraz grup 05, 18 i 19)	a	5,8	1,2	–	–	79,3	–
	Wasted oils and waste of liquid fuels (excluding eatable oils and groups 05, 18 and 19)	b	1,2	1,2	–	–	–	–
	c	0,2	0,2	–	–	–	–	–
	d	0,2	0,2	–	–	–	–	–
15	Odpady opakowaniowe, sorbenty, tkaniny do wycierania, materiały filtracyjne i ubrania ochronne nie ujęte w innych grupach	a	3,8	1,6	7,9	7,9	50,0	0,3
	Waste of packages, sorbents, fabrics, filter and protective materials not mentioned in other groups	b	4,9	3,4	28,6	–	2,0	–
	c	2,9	2,6	–	–	–	10,3	–
	d	4,3	4,3	–	–	–	–	–
16	Odpady nie ujęte w innych grupach ... Other waste, not mentioned in other groups	a	22,2	10,8	48,2	22,1	3,2	4,1
	b	1,6	1,1	25,0	–	–	6,3	–
	c	8,0	6,7	–	–	–	16,3	–
	d	5,6	5,0	–	–	–	–	–
17	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej (włączając glebę i ziemię z terenów zanieczyszczonych)	a	12,3	11,1	6,5	6,5	3,3	2,5
	Waste from construction, refurbishment and dismantling of construction and road objects (including the soil on and under the surface of the earth in contaminated areas)	b	433,2	428,0	1,2	0,2	0,0	1,1
	c	21,8	21,6	0,5	–	–	0,5	–
	d	111,1	110,6	–	–	–	–	–
19	Odpady z instalacji i urządzeń służących zagospodarowaniu odpadów z oczyszczalni ścieków oraz uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych.....	a	130,0	22,9	79,6	65,5	–	900,7
	Waste from waste managing facilities which manage waste generated during sewage treatment and drinking and industrial water purification	b	132,0	102,3	22,1	16,3	0,4	1360,0
	c	147,7	75,0	37,0	34,5	12,3	1362,1	
	d	130,9	74,9	24,9	24,9	17,9	1387,5	

1 Z wyłączeniem odpadów komunalnych; patrz uwagi ogólne, ust. 7 na str. 55. 2 Do 2001 r. – wykorzystane. 3 Na terenach własnych zakładów i obcych. 4 Do 2001 r. – przejściowo gromadzone. 5 Stan w końcu roku. 6 Na terenach własnych zakładów.

1 Excluding municipal waste; see general notes, item 7 on page 55. 2 On own plant grounds and other lands. 3 End of year. 4 Until 2001 – temporarily landfilled. 5 As of end of the year. 6 On own plant grounds.

TABL. 17 (21). **ODPADY^a WEDŁUG RODZAJÓW W 2011 R.**
WASTE^a BY TYPE IN 2011

WYSZCZEGÓLNIENIE	Odpady wytworzone ^b Waste generated ^b		Odpady dotychczas składowane (nagromadzone ^c ; stan w końcu roku) Waste landfilled up to now (accumulated ^c ; end of year)	SPECIFICATION
	ogółem total	w tym poddane odzyskowi of which recovered		
	w tys. t in thous. t			
OGÓŁEM	5196,8	3157,8	20205,1	TOTAL
w tym:				of which:
Odpady powstające przy płukaniu i oczyszczaniu kopalini.....	4060,0	2102,7	14550,3	Waste from rinsing and cleaning fossils
Osady z oczyszczania i mycia buraków.....	105,3	98,2	–	Sediments from cleaning and washing sugar beets
Nienormatywny węgiel wapnia oraz kreda cukrownicza (wapno defekacyjne).....	83,1	83,1	–	Non-normative calcium carbonate and sugar chalk (defecation lime)
Mieszanki popiołowo-żuźłowe z mokrego odprowadzania odpadów paleniskowych	118,8	109,1	4267,3	Dust-slag compounds from wet treatment of furnace waste
Żuźle, popioły paleniskowe i pyły z kotłowni	51,5	47,4	–	Slag, furnace ash and particulates from boilers
Ustabilizowane komunalne osady ściekowe	99,3	71,8	887,7	Stabilized municipal waste sediments

^a Z wyłączeniem odpadów komunalnych; patrz uwagi ogólne, ust. 7 na str. 55. ^b W ciągu roku. ^c Na terenach własnych zakładów.

^a Excluding municipal waste; see general notes, item 7 on page 55. ^b During the year. ^c On own plant grounds.

TABL. 18 (22). **POWIERZCHNIA O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH PRAWNIE CHRONIONA**

Stan w dniu 31 XII

LEGALLY PROTECTED AREAS POSSESSING UNIQUE ENVIRONMENTAL VALUE

As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2005	2010	2011		SPECIFICATION	
	w ha in ha				w % powierzchni ogólnej województwa		na 1 mieszkańca w m ²
					in % of total area of the voivodship		per capita in m ²
OGÓŁEM^a	570019,9	572112,7	570006,1	570005,6	22,7	2625	TOTAL^a
Parki narodowe ^b	18245,1	18245,1	18247,2	18246,6	0,7	84	National parks ^b
Rezerwy przyrody ^b	11378,2	11549,5	11549,6	11549,6	0,5	53	Nature reserves ^b
Parki krajobrazowe ^{bc}	231139,4	233594,2	233211,7	233211,7	9,3	1074	Scenic parks ^{bc}
Obszary chronionego krajobrazu ^c	300980,3	300857,1	299152,7	299152,7	11,9	1377	Areas of protected landscape ^c
Stanowiska dokumentacyjne	17,7	4,5	7,1	7,1	0,0	0	Documentation sites
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	768,8	768,8	768,8	768,8	0,0	4	Natural and scenic complexes
Użytki ekologiczne	7490,4	7093,5	7069,0	7069,1	0,3	33	Ecological areas

^a Łącznie z obiektami utworzonymi na mocy uchwały rady gmin. ^b Bez otuliny. ^c Bez powierzchni rezerwatów i innych form ochrony przyrody położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

^a Including those created on the basis of gmina resolutions. ^b Excluding buffer zones. ^c Excluding nature reserves and other forms of nature protection within scenic parks and areas of protected landscape.

TABL. 19 (23). **PARKI NARODOWE**
Stan w dniu 31 XII
NATIONAL PARKS
As of 31 XII

LATA YEARS PARKI NARODOWE NATIONAL PARKS	Powierzchnia w ha Area in ha					
	parków narodowych national parks				otuliny (strefy ochronnej) buffer zones (of the protect- ed areas)	
	ogółem grand total	w tym lasów of which forests	z liczby ogółem — pod ochroną ścisłą of grand total number — strictly protected			
			razem total	w tym lasów of which forests		
OGÓŁEM^a	2000	18245,1	12882,3	921,9	921,0	52137,8
TOTAL^a	2005	18245,1	12882,1	921,9	921,0	52137,8
	2010	18247,2	12901,0	921,9	921,0	52137,8
	2011	18246,6	12898,9	921,9	921,0	52137,8
Poleski.....		9763,8	4797,6	116,0	115,1	14041,9
Roztoczański.....		8482,8	8101,3	805,9	805,9	38095,9

^a Powierzchnia parków w granicach województwa.

^a Area of parks on the area of voivodship.

TABL. 20 (24). **PARKI KRAJOBRAZOWE**
Stan w dniu 31 XII
SCENIC PARKS
As of 31 XII

LATA YEARS PARKI KRAJOBRAZOWE ^a SCENIC PARKS ^a	Powierzchnia ^b Area ^b				
	ogółem total	w tym of which			
		lasów forest	użytków rol- nych agricultural land	wód water	
	w ha in ha				
OGÓŁEM	2000	238727,2	112415,2	105889,6	4062,1
TOTAL	2005	241182,0	114380,2	105647,6	4192,7
	2010	241182,0	114380,2	105647,6	4192,7
	2011	241182,0	114380,2	105647,6	4192,7
Skierbieszowski		35488,0	5173,0	29216,0	60,0
Lasy Janowskie.....		35095,0	27812,0	6898,0	324,0
Puszczy Solskiej		21305,0	18884,0	2394,0	27,0
Szczebrzeszyński		20209,0	5625,0	13811,0	—
Chełmski		16457,0	8125,0	5358,0	160,6
Podlaski Przełom Bugu.....		15511,0	3874,2	5420,6	463,1
Kazimierski.....		14961,0	3130,0	10039,0	441,0
Krzczonowski		12421,0	3075,0	9169,0	9,0
Strzelecki		12026,0	7488,0	2053,0	40,0
Pojezierze Łęczyńskie		11816,0	3781,0	6014,0	1182,0
Sobiborski		10000,0	8500,0	700,0	245,0
Krasnobrodzki.....		9390,0	5693,0	3636,0	61,0
Nadwieprzański.....		6261,0	2509,0	3481,0	127,0
Kozłowiecki		6121,0	5315,0	364,0	195,0
Poleski.....		5113,0	380,0	3500,0	765,0
Wrzeliwiecki.....		4989,0	1916,0	2867,0	41,0
Południoworoztoczański		4019,0	3100,0	727,0	52,0

^a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem w województwie. ^b Łącznie z rezerwatami i pozostałymi formami ochrony przyrody położonymi na terenie parków.

^a Listed according to decreasing grand total area in voivodship. ^b Including nature reserves and other forms of nature protection located within parks.

TABL. 21 (25). REZERWATY PRZYRODY
 Stan w dniu 31 XII
NATURE RESERVES
 As of 31 XII

LATA REZERWATY PRZYRODY	Obiekty <i>Number</i>	Powierzchnia <i>Area</i>			YEARS NATURE RESERVES
		ogółem <i>total</i>	rezerwatów <i>reserves</i>		
			ściśle <i>strictly protected^a</i>	częściowych <i>partially protected^b</i>	
w ha <i>in ha</i>					
OGÓŁEM 2000	82	11378,2	459,5	10918,7	TOTAL
2005	85	11549,5	457,7	11091,8	
2010	85	11549,6	457,7	11091,9	
2011	85	11549,6	457,7	11091,9	
Faunistyczne	11	1086,4	–	1086,4	<i>Fauna</i>
Krajobrazowe	6	636,7	67,9	568,8	<i>Scenic</i>
Leśne	35	6166,1	337,4	5828,7	<i>Forest</i>
Torfowiskowe	15	3134,3	–	3134,3	<i>Peat-bog</i>
Florystyczne	6	153,8	50,2	103,6	<i>Flora</i>
Wodne	1	203,0	–	203,0	<i>Water</i>
Przyrody nieożywionej	3	13,0	1,2	11,8	<i>Inanimate nature</i>
Stepowe	8	156,3	1,0	155,3	<i>Steppe</i>

^a Rezerwaty, w których chroniona jest cała przyroda i zakazane są wszelkie czynności gospodarcze. ^b Rezerwaty, w których chronione są tylko niektóre składniki przyrody, a czynności gospodarcze są w odpowiedni sposób ograniczone.

^a Reserves in which all forms of nature are protected and all economic activity is prohibited. ^b Reserves in which only some forms of nature are protected and economic activity is limited.

TABL. 22 (26). POMNIKI PRZYRODY
 Stan w dniu 31 XII
NATURE MONUMENTS
 As of 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE <i>SPECIFICATION</i>	Ogółem <i>Total</i>	Poje- dyncze drzewa <i>Individ- ual trees</i>	Grupy drzew <i>Tree clusters</i>	Głazy narzu- towe <i>Erratic boulders</i>	Skalki, groty, jaskinie i inne <i>Stones, grottos, caves and others</i>	Aleje <i>Alleys</i>
OGÓŁEM 2000	1545	1106	268	50	75	46
TOTAL	2005	1550	1095	268	50	96
	2010	1532	1181	185	38	77
	2011	1504	1166	177	39	74

TABL. 23 (27). **WYMIAR I WPLYWY Z OPŁAT I KAR NA CELOWE FUNDUSZE EKOLOGICZNE**
RATES AND RECEIPTS FROM FEES AND FINES TO THE ECOLOGICAL FUNDS

WYSZCZEGÓLNIENIE	Wymierzono <i>Administred</i>	Wpłynęło <i>Income</i>	SPECIFICATION
	w tys. zł	<i>in thous. zł</i>	
FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT FUNDS			
Opłaty	2000 33376,0	41465,8	Payments
	2005 .	36164,7	
	2010 .	67115,0	
	2011 .	66761,1	
w tym za:			<i>of which for:</i>
Gospodarkę ściekową i ochronę wód	20348,2	<i>Waste water management and protection of waters</i>
Ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu	21955,3	<i>Protection of ambient air and climate</i>
Gospodarkę odpadami	24007,6	<i>Waste management</i>
Kary za nieprzestrzeganie przepisów ochrony środowiska	2000 806,7	406,5	Fines for not meeting environmental protection norms
	2005 5920,4	241,7	
	2010 2472,6	138,2	
	2011 1790,1	199,8	
w tym za przekroczenie:			<i>of which for exceeding:</i>
Warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi	1564,1	73,9	<i>Norms of discharging waste water into waters and into the ground</i>
Dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza	6,9	6,9	<i>Permissible emissions of air pollutants</i>
OCHRONA GRUNTÓW ROLNYCH I LEŚNYCH^a AGRICULTURAL AND FOREST LAND PROTECTION^a			
O G O Ł E M — opłaty za wyłączenie gruntów rolnych na cele nierolnicze	2000 8914,1	3859,2	T O T A L — payments for designating agricultural land for non-agricultural purposes
	2005 7766,4	7327,9	
	2010 6435,8	5909,3	
	2011 9730,3	8195,5	
w tym:			<i>of which:</i>
Roczne	6687,4	5258,5	<i>Annual</i>
Jednorazowe należności	3042,9	2937,0	<i>One-time payments</i>

^a Z dniem 31.12.2010 r. zlikwidowany został Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych. Środki pieniężne zlikwidowanego funduszu stały się dochodami budżetów odpowiednich jednostek samorządu terytorialnego.

Źródło: w zakresie funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej — dane Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w zakresie wymierzonych kar dane Inspekcji Ochrony Środowiska.

^a As for 31.12.2010 the Agricultural Land Protection Fund was liquidated. Its funds as well as revenues from payments for exclusion agricultural land from production has gone towards budgets of particular voivodships.

Source: in regard to inflicted fines data of the Inspectorate of Environmental Protection, in regard to the funds for environmental protection and water management — data of the Administration of National Environmental Protection and Water Management Fund.

TABL. 24 (28). **KIERUNKI FINANSOWANIA WOJEWÓDZKICH FUNDUSZY OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ**
DIRECTIONS OF FINANCING OF THE VOIVODSHIP ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT FUNDS

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2010	2011	SPECIFICATION	
	w tys. zł <i>in thous. zł</i>		w odsetkach <i>in percent</i>		
O G O Ł E M	61841,5	74125,2	65538,6	100,0	T O T A L
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	8608,0	15694,4	7789,9	11,9	<i>Protection of ambient air and climate</i>
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	38025,2	39517,5	48744,7	74,4	<i>Waste water management and protection of waters</i>
Gospodarka odpadami	3662,1	7841,8	4783,3	7,3	<i>Waste management</i>
Pozostałe	11546,2	11071,5	4220,6	6,4	<i>Others</i>

Źródło: dane Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Source: data of the National Fund for Environmental Protection and Water Management.

TABL. 25 (29). **NAKLADY^a NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ (ceny bieżące)**
OUTLAYS ON FIXED ASSETS^a FOR ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT (current prices)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2005	2010	2011	SPECIFICATION
	w tys. zł in thous. zł				
Ochrona środowiska	186515,1	225295,3	407091,5	532852,2	Environmental protection
w tym:					of which:
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	37403,4	27203,4	62258,7	161522,7	Protection of air and climate
w tym nakłady na nowe techniki i technologie spalania paliw oraz modernizację kotłowni i ciepłowni	30664,6	11550,4	3240,9	3738,4	of which expenditures on modern fuel combustion technologies as well as the modernization of boiler and thermal energy plants
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	101786,8	179444,0	296818,9	327567,4	Waste water management and protection of waters
w tym nakłady na:					of which expenditures on:
oczyszczanie ścieków komunalnych	34213,6	58951,6	66820,9	64396,8	municipal waste water treatment sewerage system for the transport of waste water and waste water basins
sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe	58088,4	85975,0	180878,1	233480,3	
Gospodarka odpadami	30211,3	13345,1	22405,7	24899,0	Waste management
w tym nakłady na:					of which expenditures on:
zbieranie odpadów ^b i ich transport	3134,7	4735,0	8607,4	3949,7	waste collection ^b and transport
w tym selektywne zbieranie odpadów	654,0	674,5	90,9	460,8	of which selective waste collection
usuwanie i unieszkodliwianie odpadów ^b	25952,1	6116,1	6301,4	12109,7	removal and treatment of waste ^b
rekultywację hałd, stawów osadowych i składowisk odpadów oraz innych terenów zdewastowanych i zdegradowanych	503,2	264,0	248,9	164,3	reclamation of waste dumps, sludge tanks and waste landfills as well as other devastated and degraded areas
Ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych	16570,1	3682,1	835,4	2343,5	Protection and restoration of the value in use of soil, protection of underground and surface waters
Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	32,9	41,4	74,3	712,2	Protection of nature, biodiversity and landscape
Zmniejszanie hałasu i wibracji	283,2	137,8	9576,1	6991,5	Noise and vibration reduction
Gospodarka wodna	59061,2	58184,1	144969,4	150593,9	Water management
nakłady na:					outlays on:
Ujęcia i doprowadzenia wody	39379,8	35860,9	87833,7	80913,7	Water intakes and systems
Stacje uzdatniania wody	4539,8	5593,5	9327,8	9859,2	Water treatment plants
Zbiorniki wodne	4342,7	7053,7	6058,9	9240,4	Reservoirs and falls
Regulację i zabudowę rzek i potoków	2035,4	433,8	2955,6	1521,5	Regulation and management of rivers and streams
Obwałowania przeciwpowodziowe i stacje pomp	8763,5	9242,2	38793,4	49059,1	Flood embankments and pump stations

^a Do 2005 r. określane jako wydatki; według lokalizacji inwestycji; nakłady te uwzględniono również w nakładach inwestycyjnych we właściwych sekcjach gospodarki narodowej. ^b Przemysłowych i komunalnych.

^a Until 2005 defined as expenditures; by investments localization; these outlays are included in the appropriate sections of the national economy. ^b Industrial and municipal.

TABL. 26 (30). **NAKŁADY INWESTYCYJNE NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA I GOSPODARKE WODNĄ NA WSI W 2011 R.**
INVESTMENT OUTLAYS ON ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT IN RURAL AREAS IN 2011

WYSZCZEGÓLNIENIE	Wodociągi zbiorowe	Kanalizacja zbiorcza	Oczyszczalnie ścieków zbiorcze	Indywidualne wiejskie oczyszczalnie ścieków	Wysypiska odpadów	SPECIFICATION
	<i>Collective water-line systems</i>	<i>Collective sewerage systems</i>	<i>Collective waste water treatment plants</i>	<i>Individual waste water treatment plants on rural areas</i>	<i>Landfill sites</i>	
w tys. zł / in thous. zł						
OGÓŁEM	62486,0	124712,7	53837,0	25848,9	563,1	TOTAL
ze środków:						<i>funds from:</i>
Budżetu państwa	–	2,0	–	35,7	–	<i>State budget</i>
Samorządów gmin	34065,3	54897,9	21468,0	12191,6	563,1	<i>Local selfgovernments</i>
Mieszkańców wsi	2365,7	2034,9	–	3363,0	–	<i>Rural residents</i>
Funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej	2339,0	21974,9	6742,1	4047,8	–	<i>Funds of environmental protection and water management</i>
w tym pożyczki	2138,0	21156,3	6464,3	3645,3	–	<i>of which loans</i>
Funduszy strukturalnych Unii Europejskiej	22636,7	45525,5	25626,9	6210,8	–	<i>Structural funds of the European Union</i>
Innych ^b	1079,3	277,5	–	–	–	<i>Others ^b</i>

^a Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Sektorowy Program Operacyjny. ^b M. in.: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Agencja Nieruchomości Rolnych, Bank Ochrony Środowiska S.A., Bank Gospodarstwa Krajowego, RZGW, Ekofundusz.

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

^a European Agriculture Guidance and Guarantee Fund, European Social Fund, Cohesion Fund, Sectoral Operational Programme. ^b Among others: Voivodship Environmental Protection and Water Management Fund, Agricultural Property Agency, Bank Ochrony Środowiska S.A., Bank Gospodarstwa Krajowego, RZGW, Ecofund.

Source: data of the Ministry of Agriculture and Rural Development.

TABL. 27 (31). **EFEKTY RZECZOWE UZYSKANE W WYNIKU PRZEKAZANIA DO UŻYTKU INWESTYCJI OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ**
TANGIBLE EFFECTS OF INVESTMENTS IN ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2005	2010	2011	SPECIFICATION
OCHRONA ŚRODOWISKA ENVIRONMENTAL PROTECTION					
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu					Protection of air and climate
Zdolność przekazanych do eksploatacji urządzeń do redukcji zanieczyszczeń w t/yr:					<i>Ability of completed systems to reduce pollutants in t/yr:</i>
pyłowych.....	528	335	13	10	<i>particulates</i>
gazowych	311	–	–	–	<i>gases</i>
Gospodarka ściekowa i ochrona wód					Waste water management and protection of waters
Sieć kanalizacyjna w km odprowadzająca:					<i>Sewerage system in km for the transport of:</i>
ścieki	159,5	147,0	379,9	467,3	<i>waste water</i>
wody opadowe	6,9	16,8	15,4	15,2	<i>waste water basins</i>
Oczyszczalnie ścieków:					<i>Waste water treatment plants:</i>
obiekty	9	15	13	15	<i>facilities</i>
w tym oczyszczalnie komunalne.....	9	14	13	14	<i>of which municipal</i>
mechaniczne	5	–	2	1	<i>mechanical</i>
biologiczne (bez komór fermentacyjnych)	4	14	11	14	<i>biological (excluding fermentation tanks)</i>
z podwyższonym usuwaniem biogenów	–	1	–	–	<i>with increased biogene removal (disposal)</i>
przepustowość oczyszczalni w m ³ /d.....	981	15133	2605	3704	<i>capacity of treatment plants in m³/24h</i>
w tym oczyszczalni komunalnych	981	14733	2605	3692	<i>of which municipal</i>
mechanicznych	481	–	475	1096	<i>mechanical</i>
biologicznych (bez komór fermentacyjnych)	500	3983	2130	2608	<i>biological (excluding fermentation tanks)</i>
z podwyższonym usuwaniem biogenów	–	11150	–	–	<i>with increased biogene removal (disposal)</i>
Oczyszczalnie ścieków indywidualne (prydomowe):					<i>Farmstead treatment facilities (homestead):</i>
obiekty	2	562	3126	2154	<i>facilities</i>
przepustowość w m ³ /d	3	555	5457	3722	<i>capacity in m³/24h</i>

TABL. 27 (31). **EFEKTY RZECZOWE UZYSKANE W WYNIKU PRZEKAZANIA DO UŻYTKU INWESTYCJI OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ (dok.)**
TANGIBLE EFFECTS OF INVESTMENTS IN ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT (cont.)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2000	2005	2010	2011	SPECIFICATION
OCHRONA ŚRODOWISKA (dok.) ENVIRONMENTAL PROTECTION (cont.)					
Gospodarka odpadami					Wastes management
Składowiska dla odpadów komunalnych:					Landfills of municipal waste:
obiekty.....	9	–	–	–	facilities
powierzchnia w ha	10,4	–	–	–	area in ha
wydajność w t/r	19824	–	–	–	capacity in t/y
Wydajność urządzeń do gospodarczego wykorzystania odpadów w t/r	412	20	–	–	Capacity of waste utilization systems in t/y
GOSPODARKA WODNA WATER MANAGEMENT					
Wydajność ujęć wodnych w m ³ /d.....	9593	8090	6898	7008	Capacity of water intakes in m ³ /24h
Uzdatnianie wody w m ³ /d	900	505	1866	1166	Water treatment in m ³ /24h
Sieć wodociągowa w km.....	563,7	217,8	589,6	490,7	Water-line system in km
Zbiorniki wodne:					Water reservoirs:
obiekty.....	3	3	1	2	facilities
pojemność w tys. m ³	622	4402	29900	177	capacity in thous. m ³